

Briuselis, 2014 08 13
COM(2014) 501 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**2014 m. metinė Europos Sąjungos vystymosi ir išorės pagalbos politikos ir jos
įgyvendinimo 2013 m. ataskaita**

{SWD(2014) 258 final}

Visuotinė atsakomybė
Visuotinis solidarumas
Visuotinės vertybės

Pagalba šalims ir žmonėms, kuriems jos labiausiai reikia

Europos Sąjungos (ES) vystymosi politika dar niekada nebuvo tokia svarbi ar veiksminga. Ją įgyvendinant Europos vertybės sėkmingai skleidžiamos visame sparčiai kintančiame pasaulyje, o ES įtaka ir pagarba jai didėja. Tačiau svarbiausia yra tai, kad ji turi lemiamą įtaką įgyvendinant svarbiausią mūsų tikslą – visiems laikams panaikinti ypač didelį skurdą.

2013 m. ES politinėmis ir finansinėmis priemonėmis toliau rėmė vystymąsi visame pasaulyje. Išorės pagalbai vystymuisi buvo skirta didžiulė suma – 14,86 mlrd. EUR. Pagal Pokyčių darbotvarkę¹ – išsamų veiksmų planą, kuriuo Komisija siūlo vadovautis įgyvendinant didelio poveikio vystymosi politiką, kurios pagrindinis tikslas – padėti toms šalims ir žmonėms, kuriems pagalbos labiausiai reikia, – pagrindiniai šios pagalbos gavėjai yra mažas pajamas gaunančios ir mažiausiai išsivysčiusios šalys.

Taigi ES kartu su savo 28 valstybėmis narėmis tebėra didžiausia pasaulio pagalbos teikėja. Pripažįstame, kad galėtume nuveikti daugiau, ypač pasiektume savo bendro tikslo iki 2015 m. vystymuisi skirti 0,7 proc. ES bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP). Taip pat pripažįstame, kad vystomasis bendradarbiavimas – tai ne tik pinigai. Teikdami pagalbą besivystančioms šalims, kuria galime didžiuotis ir kuriai pritaria daugiau kaip 80 proc. Europos piliečių², ypač daug dėmesio skiriame kovai su skurdu. Tačiau kartu įsipareigojame perduoti vadžias į savo šalių partnerių rankas ir užtikrinti, kad pagalbos teikimo procesas būtų kuo veiksmingesnis.

Finansinio vystymosi pagrindo kūrimas

2013 m. gruodžio mėn. Europos Parlamentas patvirtino 2014–2020 m. ES išorės veiksmų finansines priemones³. Vystymosi požiūriu šių priemonių rinkinys svarbus dėl tikslo panaikinti skurdą pasaulyje, kartu užtikrinant, kad šalys partnerės prisiimtų pagrindinę atsakomybę už vystymąsi.

Daugiametėje finansinėje programoje (DFP) 2014–2020 m. nustatytas ES politikos prioritetų finansavimas ir nurodyta, kaip sutartos sumos bus išleistos vykdant išorės veiksmus, įskaitant vystymosi srityje. Plėtodama bendradarbiavimą su savo išorės partneriais, ES daugiausia dėmesio skirs keturiems konkrečioms politikos prioritetams: plėtrai, kaimynystei, bendradarbiavimui su strateginiais partneriais ir vystomajam bendradarbiavimui.

Bendra suma, kurią 2014–2020 m. sutarta skirti išorės veiksmų finansavimo priemonėms, šiek tiek viršija 51,4 mlrd. EUR. Dar 30,5 mlrd. EUR iš 11-ojo Europos plėtros fondo bus skirta bendradarbiavimui su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno (AKR) valstybėmis, taip pat su užjūrio šalimis ir teritorijomis (UŠT). Šios lėšos nėra ES biudžeto dalis.

¹ COM(2011) 637 final, 2011 10 13.

² Specialus Eurobarometro tyrimas Nr. 405 „ES parama vystymuisi ir Tūkstantmečio vystymosi tikslai“, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_405_en.pdf.

³ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1134_en.htm.

Prieš pradėdant išorės finansinių priemonių programavimo procesą, Europos Parlamentas dalyvaus nustatant ES išorės bendradarbiavimo prioritetus. Taip pat bus svarbu geriau koordinuoti ES ir valstybių narių veiklą siekiant kuo didesnio poveikio ir matomumo, ypač bendrai programuojant paramą.

ES taip pat vis dažniau naudojasi naujais vystymosi finansavimo šaltiniais, įskaitant derinimo priemones ir privačiojo sektoriaus lėšas.

Pokyčių darbotvarkės įgyvendinimas

Dėl poreikio kuo geriau panaudoti išorės pagalbą vystymuisi Europos Komisija ėmėsi iniciatyvos keisti vystymosi politiką; 2013 m. buvo žengtas dar vienas žingsnis siekiant pagrindinio tikslo panaikinti itin didelį skurdą visame pasaulyje per artimiausius dešimtmečius.

Investicija į mūsų ateitį

Pasaulis, ypač besivystančios šalys, sparčiai keičiasi. Nuo 2000 m. pasaulio BVP padidėjo trečdaliu ir per pastaruosius 10 metų šiuo požiūriu pirmavo būtent besivystančios šalys, 70 proc. prisidėjusios prie pasaulio ekonomikos augimo. Nuo 2000 m. Užsachario Afrikos BVP padidėjo 84 proc.. Šiuo metu Afrika yra sparčiausiai augantis ir pagal gyventojų amžių jauniausias žemynas.

Dėl šių priežasčių išsivysčiusios šalys pasaulinės įtakos ir rinkų požiūriu užleidžia pozicijas besiformuojančios rinkos ekonomikos ir mažiausiai išsivysčiusioms šalims. Prieš penkiasdešimt metų tokių šalių ekonomika sudarė vos 25 proc. pasaulio BVP. Šiuo metu šis rodiklis siekia 50 proc. ir tikėtina, kad per ateinančią dešimtmetį jis viršys 66 proc.. Ši gera žinia patvirtina, kad vystomasis bendradarbiavimas – tai ne tik solidarumas, bet ir investicija į geresnę visiems naudingą ateitį.

2013 m. ES stengėsi įgyvendinti Pokyčių darbotvarkėje pateiktas politines rekomendacijas ir įveikti mums kylančius sunkumus vystymosi srityje, ypatingą dėmesį skirdama skurdžiausioms pasaulio šalims, taip pat piliečiams ir vietovėms, kuriose ES veiksmai gali duoti realios papildomos naudos.

Geras valdymas, įskaitant pagarbą žmogaus teisėms, demokratiją ir teisinę valstybę, ir parama tvariam ir integraciniam augimui naudojant tokius augimą skatinančius veiksnius, kaip tvarus žemės ūkis ir tvarioji energetika, – tai dvi susijusių ir vienas kitą papildančių politikos prioritetų grupės, kuriomis pagrįsta Pokyčių darbotvarkė.

2013 m. imtasi išsamių tolesnių veiksmų, susijusių su konkrečių šalių programavimo pažanga, siekiant užtikrinti, kad ES veikla būtų sutelkta ne daugiau kaip trijuose pagrindiniuose sektoriuose, kuriais atsižvelgiama į šiuos politikos prioritetus. Be to, Pokyčių darbotvarkėje įsipareigojome ne mažiau kaip 20 proc. ES išorės pagalbos vystymuisi skirti socialinei įtraukčiai ir žmogaus socialinei raidai remti, taip pat kovos su klimato kaita priemonių finansavimui atidžiai stebėti. Bendro su ES valstybėmis narėmis ir kitais paramos teikėjais programavimo planai įgyvendinti daugiau kaip 40 šalių, įskaitant keletą nestabilių valstybių.

Integracinis ir tvarus augimas

Besivystančiose šalyse bent trečdalis vaikų ir 20 proc., motinų miršta dėl netinkamos mitybos. 2013 m. Komisijos komunikate „Išorinės pagalbos priemonės motinų ir vaikų mitybai gerinti. ES politikos programa“ ES pateikė naują politinį pasiūlymą, kad būtų ryžtingiau sprendžiamos bado, maisto stygiaus ir netinkamos mitybos problemos. Šis pasiūlymas pristatytas kovo mėn. Briuselyje įvykusiame mitybos gerinimo judėjimo (angl. *Scaling up Nutrition*, SUN) – pasaulinės platformos netinkamos mitybos problemai spręsti – posėdyje. Komisijos tikslas – gerinti motinų ir vaikų mitybą, kad sumažėtų mirtingumas bei sergamumas ir kad būtų sprendžiama netinkamos mitybos sukeltamų augimo ir vystymosi sutrikimų problema. Svarbiausias mūsų politikos aspektas – įsipareigojimas skirti 3,5 mlrd. EUR, kad iki 2025 m. septyniais milijonais būtų sumažintas sutrikusio vystymosi vaikų skaičius.

Kambodža padidino ryžių eksportą

ES parėmė **Kambodžos** mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) plėtrą, 8,6 mln. EUR skirdama Tarptautinės finansų korporacijos valdomam kelių paramos teikėjų patikos fondui. Vykdamą programą, prie kurios įgyvendinimo daugiausia prisideda ES, didinamas MVĮ konkurencingumas ryžių sektoriuje. Įgyvendinant šį projektą, be kita ko, didinami šalies ryžių šlifavimo pajėgumai ir remiama prekyba Kambodžos ryžiais, kurie 2012 ir 2013 m. buvo įvertinti kaip geriausi pasaulyje. Dėl šių priežasčių 2013 m. ryžių eksporto vertė ir mastas padidėjo daugiau kaip du kartus.

Pasaulyje yra maždaug 1,4 mlrd. žmonių, kurie neturi elektros, ir beveik 3 mlrd. žmonių, kurie ruošdami maistą ir šildydami būstą naudoja kietąjį kurą, kaip antai įprastinę biomasę ir anglis. Vykdydama savo įsipareigojimą prisidėti prie Jungtinių Tautų (JT) iniciatyvos „Tvarioji energetika visiems“ (SE4ALL), ES iškėlė tikslą iki 2030 m. suteikti galimybę 500 mln. žmonių naudotis tvariąja energetika ir paskyrė lėšų šioms pasaulinio masto pastangoms koordinuoti ir stebėti, taip pat informacijai apie jas skleisti trejus metus.

2013 m. ES rėmė energijos gamybos projektus įvairiose besivystančiose šalyse – taikė dotacijų vystymuisi ir kitų kapitalo priemonių derinimo priemones. Tarpininkaujant ES ir Afrikos infrastruktūros patikos fondui (OPF), Užsachario Afrikai buvo skirta 400 mln. EUR, kurie padėjo pritraukti bent 4 mlrd. EUR vertės investicijų. Vykdomos tokios iniciatyvos kaip 80 mln. EUR vertės ES techninės pagalbos priemonė, skirtos padėti šalims partnerėms tobulinti ir vystyti savo politiką, kad jos galėtų pritraukti privačiojo sektoriaus investicijų, būtinų tvariosios energetikos sektoriui plėtoti.

2007–2012 m. darbingo amžiaus žmonių užimtumas pasaulyje padidėjo nuo 60,3 iki 61,3 proc. Siekdama skatinti integracinį augimą, kuris suteikia galimybę skurdžiausiems gyventojams dalyvauti pajamų duodančioje veikloje, 2004–2012 m. ES skyrė paramą, kuria pasinaudojo 8,8 mln. žmonių ir kuri padėjo 7,7 mln. žmonių įgyti techninį ir profesinį išsilavinimą.

2013 m. migracijos tema nuolat šmėsčiojo naujienose. Bendra ES ir jos valstybių narių pozicija, kuri buvo pristatyta Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos spalio 3–4 d. surengtame aukšto lygio dialogo tarptautinės migracijos ir vystymosi klausimais renginyje, buvo pagrįsta Komisijos komunikatu „Migracijos vystomojo poveikio didinimas“⁴. ES pozicijoje pabrėžiama, kad migracija turėtų būti laikoma integracinio ekonominio, socialinio ir aplinkos vystymosi varomoji jėga ir kad vystymosi strategijose migracija ir judumas pripažįstami kaip vystymąsi skatinantys veiksniai.

⁴ COM(2013) 0292 final.

Geras valdymas

2013 m. ES toliau įgyvendino ES veiksmų planą žmogaus teisių ir demokratijos srityje⁵. ES toliau aktyviai rėmė pilietinės visuomenės organizacijas, be to, su daugiau kaip 20 valstybių buvo surengti specialūs dialogai žmogaus teisių klausimais. Remdama demokratiją ir demokratizaciją, ES vykdė rinkimų stebėjimo misijas **Kenijoje, Pakistane, Hondūre, Malyje** ir kitose šalyse.

Įgyvendindama bendrą saugumo ir gynybos politiką (BSGP), ES pradėjo dvi naujas misijas: ES mokymo misiją **Malyje** ir ES pasienio pagalbos misiją **Libijoje**. 2013 m. ES į 12 civilinių misijų ir keturias karines operacijas išsiuntė iš viso per 7 000 civilinio ir karinio personalo narių.

2013 m. gruodžio mėn. Europos Komisija ir Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai priėmė bendrą komunikatą „ES visapusiškas požiūris į išorės konfliktus ir krizes“⁶, kad padėtų ES siekti didesnio savo pasaulinio masto veiksmų nuoseklumo, visapusiškumo ir veiksmingumo.

Taika ir stabilumas

Kad būtų užtikrintas darnus vystymasis ir panaikintas skurdas, būtina taika ir saugumas, ir atvirkščiai. ES ir toliau daugiausia pastangų dėjo skatindama taiką ir stabilumą, pripažindama, kad siekiant ilgalaikių pokyčių, svarbiausia gali būti veiksmingai panaudoti paramą vystymuisi.

Pavyzdžiui, 2013 m. ES darbotvarkėje skirta daug dėmesio **Maliui**. Šios šalies valdžios institucijoms skubiai patvirtinus pereinamojo laikotarpio veiksmų planą demokratijai ir stabilumui atkurti, vasario mėn. atnaujinta šiai Afrikos valstybei teikiama parama vystymuisi. Siekiant patenkinti neatidėliotinus Malio gyventojų poreikius, buvo sutelkta maždaug 250 mln. EUR, daugiausia dėmesio skiriant aprūpinimo maistu saugumui, vandens tiekimui ir sanitarijos priemonėms, taip pat naujiems pasiūlymams, kaip atgaivinti šalies ekonomiką.

2013 m. gegužės mėn. Briuselyje ES, Prancūzija ir Malis surengė didžiausių tarptautinių paramos teikėjų konferenciją „Kartu už naująjį Malį“. Joje įsipareigota Malio vystymosi prioritetams paremti skirti iš viso 3,25 mlrd. EUR – tai itin svarbus sprendimas sutelkti paramą ir solidarizuotis aukščiausiu tarptautinės bendruomenės lygmeniu.

Rugsėjo 16 d. Briuselyje įvykusioje tarptautinėje konferencijoje **Somali** klausimu ES įsipareigojo dar 650 mln. EUR skirti tam, kad būtų paremti teigiami šalies pokyčiai ir būtų užtikrinta, kad ji nenukryptų nuo savo tikslo siekti stabilumo ir taikos. Šįkart paskirtos lėšos bus naudojamos tokių pagrindinių paslaugų, kaip sveikatos priežiūra, švarus vanduo ir švietimas, teikimui užtikrinti.

Surengus konferenciją dėl naujo susitarimo su Somaliu (angl. *Somalia New Deal*) žengtas naujas ES ir Somalio santykių etapas: tarptautinė bendruomenė ir Somalis patvirtino Somalio susitarimą, įsipareigota sudaryti sąlygas jį įgyvendinti ir, svarbiausia, visos šalys įsipareigojo prisidėti prie šio naujo politinio proceso. 2008–2013 m. ES, kuri yra didžiausia paramos Somaliui teikėja, skyrė maždaug 521 mln. EUR. Tarp svarbiausių rezultatų – užtikrinta, kad

⁵ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/131181.pdf.

⁶ JOIN(2013) 30 *final*, 2013 12 11.

40 000 vaikų lankytų mokyklą, pusei milijono žmonių tiekiamas saugus geriamasis vanduo ir suteikta pagalba 70 000 žmonių, auginančių gyvulius.

ES patvirtino savo ilgalaikį įsipareigojimą remti **Afganistaną** pereinamuoju laikotarpiu ir 10 pertvarkos metų. Europos Sąjungos policijos misijos Afganistane, kuria siekiama remti civilinę policiją ir teisinę valstybę, įgaliojimai buvo pratęsti iki 2014 m. gruodžio 31 d. 2013 m. ES skyrė 196,5 mln. EUR vystymuisi ir valdymui vietos lygmeniu, patikimiems ir skaidriems rinkimams, Afganistano regioniniam bendradarbiavimui su kaimyninėmis šalimis, žemės ūkio plėtrai ir policijai remti.

Po naujo smurto protrūkio **Centrinės Afrikos Respublikoje (RCA)** 2012 m. pabaigoje ES ėmėsi aktyvesnių veiksmų, siekdama pagelbėti savo partneriams. Reaguodama į po perversmo prasidėjusią krizę, rugpjūčio mėn. viduryje Europos Komisija patvirtino 10 mln. EUR stabilizavimo programą pagal stabilumo priemonę. Tarp bendruomenių kilusi smurto banga šalyje sukėlė humanitarinę krizę, todėl Komisija skyrė 39 mln. EUR pagalbos. ES taip pat skyrė 50 mln. EUR **Afrikos vadovaujamai tarptautinei paramos misijai Centrinės Afrikos Respublikoje (MISCA)**. MISCA numatyta toliau remti.

Sutartis dėl paramos **Dramblio Kaulo Kranto** valstybės stiprinimui, kurios vertė – 115 mln. EUR, buvo svarbiausia bendros ES strategijos, kuria siekta stabilizuoti padėtį šalyje, atkurti valstybės autoritetą ir skatinti integracinį augimą 2013 m., sudedamoji dalis.

Solidarumas ir parama

ES taip pat buvo svarbiausia ir geriausiai matoma paramos teikėja, rėmusi **Mianmaro** perėjimą prie demokratijos; 2013 m. ES toliau rėmė šioje valstybėje vykstančius pokyčius. Kovo 5 d. Mianmaro prezidento U Teino Seino vizito Briuselyje metu paskelbtas bendras Pirmininko H. Van Rompuy ir Pirmininko J. M. Barroso pareiškimas. Šis pareiškimas buvo svarbi ES ir Mianmaro santykių gairė, nes jame buvo pateikta vizija, kaip kurti ilgalaikę partnerystę ir siekti įgyvendinti demokratizacijos, nacionalinio susitaikymo ir ekonomikos liberalizavimo planus.

Išsamioje ES programoje Mianmaro klausimais išdėstyti ES ir valstybių narių tikslai ir prioritetai siekiant sukurti ilgalaikę partnerystę ir skatinti glaudesnę bendradarbiavimą su šia valstybe. Tai yra bendros pastangos, įskaitant veiksmus taikai, demokratijai, vystymuisi ir prekybai remti.

2013 m. lapkričio mėn. per pirmąjį ES ir Mianmaro specialiosios darbo grupės posėdį Komisijos narys A. Piebalgas pasiūlė pagrindinius sektorius, kuriuose būtų galima 2014–2020 m. plėtoti vystomąjį bendradarbiavimą su Mianmaru. Šie sektoriai yra kaimo plėtra, švietimas, valdymas ir parama taikos kūrimui.

Programa SWITCH-SMART

2013 m. lapkričio mėn. Komisijos narys A. Piebalgas pradėjo programos SWITCH projekto SMART (angl. *SMEs for Environmental, Accountability, Responsibility and Transparency*) įgyvendinimą Mianmare. Šiuo projektu remiama tvari Mianmare gaminamų drabužių gamyba ir bus siekiama didinti šio sektoriaus MVĮ konkurencingumą tarptautinėje rinkoje. Trejų metų trukmės projektas finansuojamas 2 mln. EU vertės ES dotacijos lėšomis, o jo tikslas – sumažinti skurdą Mianmare vystant prekybą ir plėtojant privatųjį sektorių.

Sirijoje nenurimsta konfliktas, kuris taip pat daro poveikį kaimyninių valstybių, ypač Libano ir Jordanijos, stabilumui. ES atlieka svarbų vaidmenį palaikydama politinį dialogą su suinteresuotaisiais subjektais, kuriuo siekiama politinio susitarimo Sirijoje, ir ėmėsi aktyvaus vaidmens rengiantis Sirijos taikos konferencijai (Ženeva II). 2013 m. ES nusprendė pakoreguoti savo sankcijų režimą Sirijos gyventojų ir Sirijos opozicijos naudai, neatsisakant spaudimo Sirijos režimui. ES taip pat paskyrė papildomą 400 mln. EUR vertės finansinių priemonių rinkinį 2013 metams, kuriuo siekiama patenkinti svarbiausius nukentėjusių Sirijos ir viso to regiono gyventojų poreikius. 2013 m. ES ir jos valstybės narės teikia didžiausią humanitarinę pagalbą (per 2 mlrd. EUR) nuo konflikto nukentėjusiems 9,3 milijono žmonių, iš kurių beveik pusė – vaikai. Europos pagalba pasiekia iki 80 proc. nuo konflikto nukentėjusių gyventojų.

ES aktyviai rėmė Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijos dėl cheminių ginklų sunaikinimo Sirijoje įgyvendinimą ir suteikė svarbią pagalbą JT ir Cheminio ginklo uždraudimo organizacijos (CGUO) misijai.

Sirijos vaikai, kuriems būtina pagalba

Dėl ES paramos ne mažiau kaip 780 000 Sirijos, Jordanijos ir Libano vaikų, iš kurių daugelis gyvena pabėgėlių stovyklose arba buvo perkelti šalies viduje, buvo sudaryta galimybė mokytis pagal programą, pritaikytą pagal Sirijos švietimo programą, kad jų ugdymas nenutrūktų. Maždaug 10 000 mokytojų buvo supažindinti su mokymo arba psichosocialinės pagalbos metodais, padedančiais jiems efektyviau mokyti nuo šio konflikto nukentėjusius vaikus ir veiksmingiau jiems padėti.

ES taikos vaikai. Nobelio premijos poveikis ateičiai

Vaikai – vieni pažeidžiamiausių konflikto aukų. Gavusi **2012 m. Nobelio taikos premiją** už laimėjimus palaikant taiką Europos žemyne, ES paskyrė premijos pinigus pagalbai įvairiose pasaulio šalyse gyvenantiems vaikams, iš kurių atimta galimybė augti taikioje šalyje.

Kolumbijoje įgyvendinamas vaikams skirtas projektas, kuriuo ginkluotoms grupuotėms užkertamas kelias užverbuoti vaikus. Pietų Sudane šios lėšos naudojamos tam, kad būtų padėta daugybę metų konfliktą kentusiems vaikams pradėti naują gyvenimą. Pakistane įgyvendinama iniciatyva, kuria remiamas dėl konflikto perkeltų vaikų švietimas ir apsauga. 2013 m. lapkričio mėn. ES patvirtino savo sprendimą tęsti iniciatyvą „Taikos vaikai“ ir paskelbė apie naujiems 2014 m. numatytiems projektams paskirtas papildomas lėšas.

Būdamos didžiausios pasaulyje humanitarinės pagalbos teikėjos, ES ir jos valstybės narės 2013 m. ryžtingai reagavo į gaivalines nelaimes, ginkluotus konfliktus ir ilgalaikes krizes. Vien 2013 m. Europos Komisijos pagalba krizei įveikti siekė daugiau kaip 1,3 mlrd. EUR ir buvo skirta daugiau kaip 90 valstybių.

2013 m. birželio mėn. užbaigusi rengti 2013–2020 metų atsparumo didinimo veiksmų planą, skirtą šalims, kuriose yra didelė krizių tikimybė⁷, ES ėmė aktyviau didinti tokių valstybių atsparumą krizėms.

⁷ SWD(2013) 227 final, 2013 6 19.

Vienas stipriausių kada nors užfiksuotų tropinių ciklonų „Haiyan“ 2013 m. lapkričio 7–8 d. nusiaubė **Filipinus**. Dėl išskirtinio šio ciklono stiprumo ir dydžio nuo jo tiesiogiai nukentėjo maždaug 14–16 milijonų žmonių, nelaimės mastas buvo itin didelis. Žuvo daugiau kaip 10 000 žmonių. Ciklonas užklupo Filipinus po spalio mėn. įvykusio 7,2 balo stiprumo žemės drebėjimo ir sunaikino maždaug 350 000 žmonių būstus ir pragyvenimo šaltinius.

ES skubiai reagavo į nelaimę – skyrė per 43 mln. EUR neatidėliotiniams humanitariniams poreikiams patenkinti ir pirmiesiems atkūrimo ir atstatymo darbams paremti. ES padėjo užtikrinti, kad būtų sklandžiai pereita nuo skubaus krizės valdymo prie žmonių gyvenimo atkūrimo. Sritys, kuriose buvo imtasi intervencinių priemonių: vandens tiekimo ir sanitarijos priemonių atkūrimas, elektros tinklų remontas, pagrindinės sveikatos priežiūros paslaugos, pagalba atkuriant pragyvenimo šaltinius, prieglobstis ir infrastruktūros atstatymas siekiant užtikrinti didesnę jos atsparumą būsimiems taifūnams arba žemės drebėjimams.

2013 m. ES toliau visokeriopai stengėsi padėti sudaryti palankesnes sąlygas politiniams ir ekonominiams pokyčiams. Visų pirma ES dalyvavo Egipte sprendžiant didėjančios poliarizacijos problemą. ES pagalba **Egiptui** buvo persvarstyta po smurto protrūkio pašalinus prezidentą Mohamedą Morsį. Teikdama išorės pagalbą vystymuisi, šiuo metu ES daugiausia dėmesio skiria socialiniam ir ekonominiam sektoriui; taip padedama tiems žmonėms, kuriems to labiausiai reikia, ir remiama pilietinė visuomenė.

Europos kaimynystės politika (EKP), kurią įgyvendinant skatinama politinė asociacija, ekonominė integracija ir glaudesnis bendradarbiavimas, tebėra kartu su ES kaimyninėmis šalimis kuriamos gerovės erdvės pagrindas. 2013 m. ES toliau stengėsi remti ir skatinti demokratinius pokyčius regione ir naujiems įsipareigojimams šioje srityje skyrė iš viso maždaug 1,3 mlrd. EUR. ES tebėra beveik visų kaimyninių šalių vienintelė svarbiausia prekybos partnerė.

2013 m. padaryta didžiulė pažanga įgyvendinant Rytų partnerystę. Lapkričio mėn. Vilniuje įvykęs Rytų partnerystės aukščiausiojo lygio susitikimas buvo svarbus žingsnis plėtojant ES santykius su artimiausiais rytų kaimynais. Derybos dėl asociacijos susitarimų, įskaitant išsamias ir visapusiškas laisvosios prekybos erdves (IVLPE), su **Moldovos** Respublika ir **Gruzija buvo iš esmės užbaigtos**, o susitarimai – parafuoti.

2013 m. plėtojant santykius su **Ukraina** daugiausia dėmesio skirta tam, kaip padėti šiai šaliai įvykdyti sąlygas, kad ji galėtų pasirašyti asociacijos susitarimą, įskaitant išsamią ir visapusišką laisvosios prekybos erdvę (AS/IVLPE). Lapkričio mėn. pabaigoje Ukrainos vyriausybė paskelbė apie savo sprendimą sustabdyti AS/IVLPE pasirašymą. Tačiau per metus įvyko svarbių pokyčių ir padaryta didžiulė pažanga. Paramos biudžetui programoms išmokos, kurios buvo sustabdytos dėl abejonių, susijusių su viešųjų finansų valdymu, galiausiai buvo atnaujintos atsižvelgiant į tai, kad Ukrainos valdžios institucijos ėmėsi tinkamų priemonių. ES yra įsipareigojusi remti Ukrainos ekonomikos ir finansų stabilizavimo procesą, ypač remdama pilietinę visuomenę ir privačiojo sektoriaus plėtrą.

Įgyvendinant naująją Europos kaimynystės priemonę, paskatomis grindžiamas požiūris, kuris yra vienas svarbiausių atnaujintos kaimynystės politikos aspektų, suteiks galimybę ES didinti paramą šalims partnerėms, kurios iš tiesų kuria tvirtą ir tvarią demokratiją, įskaitant pagarbą žmogaus teisėms, ir siekia sutartų reformų tikslų.

Tūkstantmečio vystymosi tikslai ir tolesni siekiai. Deramas gyvenimas visiems, visose šalyse

2013 m. vyko svarbios visuotinės diskusijos dėl laikotarpio po 2015 m. programos. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės toliau atliko svarbų vaidmenį palaikydamos diskusijas dėl

vystymosi programos, kuri 2015 m. pakeis Tūkstantmečio vystymosi tikslus (TVT). 2013 m. vasario mėn. Komisija paskelbė novatorišką komunikatą „Deramas gyvenimas visiems“⁸, kuriame pateikiama laikotarpio po 2015 m. programos ES vizija, t. y. numatomas tikslas iki 2030 m. panaikinti didelį skurdą, kartu užtikrinant darnų vystymąsi visame pasaulyje, ir pasiūlytas veiksmų planas, kaip tai pasiekti.

Ši vizija buvo ES pozicijos dėl laikotarpio po 2015 m. programos pagrindas, ji buvo įtraukta į diskusijas Europos Parlamente. Be to, kalbant apie Jungtines Tautas, į šią viziją buvo atsižvelgta JT aukšto lygio grupės, kurios narys buvo ir Komisijos narys A. Piebalgas, parengtoje ataskaitoje ir rugsėjo mėn. Niujorke JT Generalinėje Asamblėjoje surengto specialaus renginio TVT tema išvadų dokumente. Šis visų valstybių ir vyriausybių vadovų patvirtintas dokumentas yra visuotinio sutarimo dėl poreikio nustatyti bendrą visuotinį veiksmų planą skurdui panaikinti ir darniam vystymuisi užtikrinti, pavyzdys.

Rugsėjo 23 d. Komisija paskelbė naujus rezultatus, iš kurių matyti, kiek ES prisidėjo prie visuotinės kovos su skurdu⁹ 2004–2012 m. Rezultatai iš tiesų labai įspūdingi. Tiesa ta, kad ES finansavimas padėjo sumažinti pasaulinį skurdą ir įgyvendinti TVT, o tai padėjo pagerinti milijonų žmonių gyvenimus. Pavyzdžiui, dėl ES išorės pagalbos vystymuisi nuo 2004 m. daugiau kaip 70 milijonų žmonių (tai daugiau nei gyventojų Prancūzijoje) pradėta tiekti kokybiškesnį geriamąjį vandenį, 14 milijonų vaikų galėjo lankyti pradinę mokyklą ir daugiau kaip 46 milijonams žmonių užtikrintas aprūpinimas maistu.

ES TVT iniciatyva

Pasauliniu mastu iki 2010 m. TVT srityje pavyko padaryti didžiulę pažangą. Tačiau praėjus 10 metų nuo sutarimo dėl TVT, daugelio šalių pažanga įgyvendinant kai kuriuos tikslų tebėra menka. Todėl 2010 m. ES sukūrė naują 1 mlrd. EUR vertės TVT iniciatyvą, sudarydama galimybę pasinaudoti poreikiais pagrįstu ir į rezultatus orientuotu finansavimu. Iš šios sumos 700 mln. EUR skirta tiems TVT, kuriuos labiausiai vėluota įgyvendinti, pvz., panaikinti badą, gerinti motinų sveikatą ir sumažinti vaikų mirtingumą, o dar 300 mln. EUR skirta valstybėms, kurios sėkmingai naudoja pagalbą. Iki šiol pagal ES TVT iniciatyvą finansuota 70 projektų 46 šalyse.

Įgyvendinant TVT ir pasauliniu mastu kovojant su skurdu, didžiulė pažanga taip pat padaryta kovojant su ŽIV, tuberkulioze ir maliarija. Manoma, kad iki 2013 m. pabaigos, daugiau kaip 140 valstybių iš Pasaulinio fondo suteikus dotacijas kovai su šiomis trimis ligomis, antiretrovirusiniais vaistais nuo AIDS gydyta daugiau kaip 6,1 milijono žmonių; gydyta 11,2 milijono žmonių, kuriems diagnozuota infekcinė tuberkuliozė (nauji ligos atvejai), o siekiant užkirsti kelią maliarijai, šeimoms išdalyta per 360 milijonų insekticidais įmirkytų tinklų nuo moskitų. Vis dėlto milijonams žmonių infekcijos rizika tebėra aktuali. Atsižvelgdama į tai, 2013 m. pabaigoje ES paskelbė ketinanti 2014–2016 m. įnašą į Pasaulinį fondą padidinti iki 370 mln. EUR.

Europos vystymosi dienos

Laikotarpio po 2015 m. programos ir komunikatas „Deramas gyvenimas visiems“ taip pat buvo pagrindinės 2013 m. lapkričio mėn. Briuselyje surengtų 2013 m. Europos vystymosi

⁸ COM(2013) 92 final, 2013 2 27.

⁹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-852_en.htm.

dienų (ECD) temos. Kaip ir anksčiau, šis kasmetinis renginys suburia politikos formuotojus, pilietinės visuomenės, mokslinių tyrimų organizacijų ir privačiojo sektoriaus atstovus iš išsivysčiusių ir besivystančių šalių aptarti aktualiausių vystymosi problemų. 2013 m. renginys buvo ne išimtis ir jame dalyvavo rekordiškai daug – per 5 500 – dalyvių.

ES piliečiai mano, kad pagalba besivystančioms šalims naudinga ir jiems

66 proc. ES piliečių, dalyvavusių specialiaame Eurobarometro tyrime, kuris buvo skirtas lapkričio 26–27 d. Briuselyje surengtoms Europos vystymosi dienoms, sutiko, kad skurdo besivystančiose šalyse problemos sprendimas turėtų būti vienas svarbiausių ES prioritetų. Beveik septyni iš dešimties žmonių (69 proc.) laikėsi nuomonės, kad pagalba besivystančioms šalims naudinga ir ES bei jos piliečiams.

Žvilgsnis į priekį

2014 m. ES toliau įgyvendins Pokyčių darbotvarkę ir didins ES vystomojo bendradarbiavimo poveikį.

Programuojant ES išorės veiksmų priemones ir Europos vystymosi fondo lėšas ir toliau bus atsižvelgiama į pagrindinius Pokyčių darbotvarkės principus. Atsižvelgiant į tai, kad Pokyčių darbotvarkėje nurodyta, kad siekiant užtikrinti integracinį ir tvarų augimą svarbesnį vaidmenį reikia skirti privačiam sektoriui, 2014 m. pirmojoje pusėje bus parengtas Komisijos komunikatas, kuriame bus pateikta praktinių pasiūlymų.

Be to, Pokyčių darbotvarkėje ES raginama pereiti prie teisėmis grindžiamo požiūrio, kad žmogaus teisės ir valdymas būtų laikomi pažangą, vystymąsi ir didesnių galių suteikimą žmonėms skatinančiais veiksniais. Atsižvelgdama į tai, Komisija stengsis sistemingai integruoti žmogaus teisių principus ir standartus ir jų įgyvendinimą į visą vystymosi procesą.

2014 m. bus toliau siekiama vystomojo bendradarbiavimo efektyvumą ir veiksmingumą didinti geriau koordinuojant ir nuosekliau įgyvendinant politiką ir užtikrinant atskaitomybę. Šiuo tikslu bus užbaigta ES rezultatų vertinimo sistema, ir ES bendro programavimo procesas pasistūmės į priekį.

Europos Sąjunga ir jos valstybės narės toliau dės visas pastangas, kad visi TVT būtų įgyvendinti iki jų įgyvendinimo termino pabaigos 2015 m., ir sieks išlaikyti konstruktyvų vaidmenį vykstant visuotiniam laikotarpiu po 2015 m. programos, kuri suteiktų galimybę mums žengti į priekį, formavimo procesui.

Taigi, panašu, kad 2015-ieji bus itin svarbūs vystymuisi metai. Pripažindami tai, 2013 m. pabaigoje Parlamentas ir Taryba beveik susitarė 2015 m. paskelbti Europos metais vystymuisi. Tai būtų puiki galimybė Europos Sąjungai informuoti savo piliečius apie papildomą ES vystomojo bendradarbiavimo naudą ir pasidalyti ES pasiektais rezultatais. Taip pat taip būtų galima atkreipti dėmesį į ypatingą ES gebėjimą sutelkti visų savo valstybių narių pajėgumus kovojant su skurdu ir remiant vystymąsi, taiką ir gerovę visame pasaulyje, taip pat keliant dar didesnius užmojus ateityje.